

Název pracovního listu: STOPAMI ČASU

Kód pracovního listu:

Průřezové téma: Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Klíčové kompetence: *kompetence k učení, kompetence komunikativní, kompetence občanské, kompetence sociální a personální*

Autor: Vlasta Řeřichová

Metodické poznámky k pracovnímu listu:

Úkol 1

Výklad

Ukázka je vybrána z publikace Vlastimila Vondrušky Významná sídla české šlechty vydané nakladatelstvím Albatros v r. 2005. Autor v knize nepodává pouhý soupis majitelů, událostí a stavebních proměn jednotlivých sídel, ale snaží se především přiblížit atmosféru života ve středověku a připomenout roli české šlechty při utváření českého státu. Činí tak prostřednictvím povídek, které jsou zasazeny do prostředí dvanácti českých a moravských hradů a zámků a jsou doprovázeny množstvím informací o dějinách šlechtických rodů, o hospodaření na jejich panstvích a dalšími fakty vztahujícími se k daným místům a životu ve středověku. Objasňuje např. pojmy rytíř a rytířská kultura, světcí, kanonizace a liturgické barvy, osvětluje změnu myšlení a životního stylu šlechty i poddaných v období renesance. Život středověké šlechty dokresluje ukázka z milostné korespondence a poznámka o příbuzenských vztazích a sňatkové politice, jež sehrávala významnou roli nejen v osudech jednotlivců, ale i celých šlechtických rodů.

Metodické poznámky

Cílem pracovního listu je seznámit žáky se základními znaky literatury faktu, případně jejich znalosti o tomto žánru rozšířit. Z hlediska rozvoje čtenářských dovedností jde o prohlubování studijního čtení s využitím metody I.N.S.E.R.T. Pokud budou žáci pracovat tímto způsobem poprvé, upozorněte je, že uvedenými symboly nemusí označovat každou informaci, která je v úvodním textu obsažena.

Úkol 2

Metodické poznámky

Vzhledem k časové náročnosti bude vhodné úkol realizovat skupinovou formou.

Úkol 3

Výklad

Literatura faktu (faktografická literatura, non fiction) je prozaický žánr na rozhraní literatury umělecké a věcné. Jak uvádí L. Lederbuchová v publikaci Průvodce literárním dílem (Jinočany: H&H, 2002), převažuje v něm funkce poznávací, ale zřetelná je i funkce estetická, která je daná subjektivním pozorovatelským a účastnickým zaujetím autora. Tematicky čerpá ze zpracování historických dokumentů, vědeckých faktů, současných svědectví o významných událostech, osobnostech nebo z vlastních zkušeností autora.

Spisovatel a historik V. Vondruška (1955) patří v současné době k předním autorům literatury faktu z oblasti historie a také historických románů pro dospělé i děti. Jeho díla se vyznačují jak respektem k historickým událostem, tak schopností přiblížit je čtenářům atraktivním způsobem. Pro děti a mládež napsal knihy Slavné bitvy českých panovníků (2003), Fiorella a Bratrstvo křišťálu (2006), Fiorella a záhada mrtvého netopýra (2007) a Život ve středověku (2007).

Metodické poznámky

Zopakujte s žáky pojmy literární druh a literární žánr. S ohledem na učivo daného ročníku připomeňte ty žánry a jejich nejvýznamnější představitele, které již žáci poznali prostřednictvím čítankových ukázek.

Úkol 4

Výklad

Gotika – charakteristika s využitím informací obsažených v úvodním textu:

- důraz na odříkání a skromnost;
- za smysl života je považováno čekání na smrt a spasení;
- architektura – středověké hrady mají obrannou funkci;
- základní funkcí interiéru je chránit před špatným počasím;
- velké rozdíly v oděvu urozených a poddaných;
- stolování – jedlo se z jedné mísy, rukama, pilo z jedné číše.

Renesance – charakteristika s využitím informací obsažených v úvodním textu:

- změna životního stylu, myšlení lidí, nová filozofie, charakteristická obratem k pozemskému životu a důrazem na jeho hmotné hodnoty (drahý oděv, šperky, luxusní bydlení, zařízení interiéru leštěným a vykládaným nábytkem, závěsy a obrazy);
- architektura – vznikají velkolepá panská sídla obklopená zahradami, ustupuje obranná funkce, na prvním místě je okázalost a pohodlí; mění se interiér venkovských a měšťanských domů, mění se způsob vytápění;
- mění se kultura stolování – používají se vidličky, talíře, malé číše pro každého, plátěné ubrousky;
- rozvoj zahraničního obchodu – do Čech se dováží cizokrajné koření, koberce, nábytek, sklo, porcelán, keramika, obrazy;
- renesanční umění je světské a civilní (touha po zábavě, vznik divadla, rozvoj hudebního umění);
- díky knihtisku se rozšiřuje vydávání knih a vzrůstá vzdělanost.

Metodické poznámky

Pokud je vaše učebna vybavena počítačem a dataprojektorem, doporučujeme promítnout zvětšenou reprodukci obrazu H. Holbeina ml. (1497/98- 1543) The Ambassadors (Vyslanci). Najdete ji na adrese <http://www.google.cz>.

V publikaci A. C. Huthové a T. R. Hoffmanna Jak je poznáme? Umění renesance (Praha: Knižní klub, 2006, s. 91-92) se uvádí: „Zobrazení muži jsou Jean de Dinteville, francouzský vyslanec v Anglii, a jeho přítel Georges de Selve, biskup z Lavaur. Obraz lze chápat jako kompedium renesančních ideálů, neboť různé předměty, které Holbein s dokonalou precizností shromáždil a důsledně realisticky namaloval, reprezentují vědecké vymoženosti celé epochy....Třebaže má dílo představovat triumf diplomacie, učenosti a humanismu, přece jen skryté odkazy připomínají krátkou dobu lidského života

a pomíjivost všeho pozemského.“ Tímto skrytým odkazem je především lidská lebka ztvárněná v neobvyklé perspektivě v dolní části obrazu. H. Holbeina ml. si můžete rovněž připomenout jako dvorního malíře anglického krále Jindřicha VIII. (1491-1547). K dalším předním renesančním umělcům patřili italský malíř, sochař, vynálezce, architekt a spisovatel Leonardo da Vinci (1452-1519), italský sochař, malíř a architekt Michelangelo Buonarroti (1475-1564) a vlámský malíř Pieter Breugel [bröchel] st. (1525-1569).

Úkol 5

Výklad

V období renesance vznikají kromě kostelů a církevních staveb i stavby světské (radnice, školy, lékárny a špitály). Renesanční architektura přejímá některé znaky architektury antické (např. sloupy, arkády), v oknech se objevuje malované sklo, budovy jsou zdobeny sgrafity (např. zámek v Litomyšli). Významné renesanční stavby – Chrám sv. Petra v Římě, Chrám sv. Pavla v Londýně, zámek Chambord a některé další v okolí řeky Loiry ve Francii, Letohrádek královny Anny na Pražském hradě, zámek Velké Losiny aj.

Úkol 6

Výklad

Vynálezem knihtisku se rozšířilo vydávání knih, které tak byly dostupnější širšímu okruhu čtenářů. Kromě knih s náboženskou tematikou (např. Bible kralická) byly vydávány naučné spisy a odborné příručky pro zemědělce, řemeslníky, úředníky apod., vycházejí dobrodružné a rytířské romány a oblíbené historické kroniky (např. Kronika česká Václava Hájka z Libočan).

Úkol 7

Metodické poznámky

Diskusi o významu vzdělání využijte nejen ke zdůraznění významu vzdělanosti pro osobní rozvoj, ale podle možností – s ohledem na věk žáků – také k objasnění pojmu vzdělanostní společnost a k jeho pochopení v širších společensko-politických a ekonomických souvislostech.

Úkol 8

Výklad

Mezi nejvýznamnější díla renesanční literatury patří dramata a sonety Williama Shakespeara (1564-1616) a básně (villonské balady) Françoise Villona (1429/1431-1463/1467). Nový pohled na svět odrážejí především v příklonu ke světské tematice a k pozemskému životu. Častým námětem jejich literárních děl se stává vášnivý milostný cit, mnohdy s tragickým koncem, který není výsledkem osudového předurčení ani vůle bohů, ale vyplývá z jednání protagonistů příběhu, nebo vzniká jako důsledek nešťastné náhody.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vytvořeno v rámci projektu:

Příprava a realizace výukových materiálů pro podporu komunikační výchovy RVP ZV ve výuce českého jazyka a literatury na základních školách a víceletých gymnáziích

Registrační číslo: CZ.1.07/1.1.00/08.0018

www.komunikativychova.cz